

AB'nin İklim Politikaları ve Türkiye'de Uyum Süreci – Yazı

Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Türkiye: Dönüşümün İlk Halkası

İklim Eylemi ve Ötesi için Türkiye Platformu (TRAction) Hakkında

Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF-Türkiye), TÜSİAD ve UN Global Compact Türkiye'nin ortaklığıyla hayata geçirilen İklim Eylemi ve Ötesi Platformu (The Turkish Alliance for Climate Action and Beyond – TRAction), ülkemiz iş dünyası ve sivil toplumunun Avrupa Yeşil Mutabakatına uyum sağlaması için çalışmaktadır. Proje, Avrupa Birliği'nin Katılım Öncesi Yardım Programı (IPA) III Avrupa Yeşil Mutabakatına Yönelik Sivil Toplum Eylemi Hibesi desteğiyle yürütülmektedir.

Proje kapsamında, kamu kurumları ile daha etkin bir diyalog kurulması, sektörler ve kurumlar arası işbirliği imkanlarının artırılması, faydalanıcı sivil toplum kuruluşlarının teknik kapasitelerinin geliştirilmesine katkı sunulması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, hem mevzuat yükümlülükleri hem de finansmana erişim ve rekabet gücü açısından giderek daha önemli hale gelen bilim temelli hedefler (science-based targets) yaklaşımının anlaşılması, yaygınlaştırılması ve uygulanması önceliklerimiz arasındadır.

TRAction'ın 20'si iş dünyası örgütü, 10'u iklim ve çevre konusunda çalışan sivil toplum kuruluşu olmak üzere 30 üyesi bulunmaktadır. Proje ve platforma ilişkin detaylı bilgiye websitemizden ulaşabilirsiniz: www.traction.org.tr

Yayımlanma Tarihi: 26 Şubat 2026

İletişim: traction@wwf.org.tr

İçindekiler

1. Giriş

2. AYM'nin Bileşenleri

2.1 AYM'nin Hedefleri

2.2 AYM'nin Yenilikleri ve Uygulama Araçları

3. Güncel Konjonktürün AYM'ye Etkisi

3.1 Omnibus sadeleşme yasa paketi teklifi SKDM'ye ilişkin düzenlemeler

3.2 Omnibus sadeleşme yasa paketi CSRD ve CSDDD'ye ilişkin düzenlemeler

4. AYM'nin Türkiye'ye Yansımaları: Risk, Zorunluluk, Fırsat

4.1 Türkiye'nin İhracat Yapısı ve AB Bağımlılığı

4.2 Türkiye'nin AYM'ye Yanıtı: 2021 AYM Eylem Planı ve İklim Kanunu

4.3 Kurumsal Raporlama Standartları Uyumunu: AB CSRD - ESRS ve Türkiye'de TSRS

5. Sonuç

6. Kaynakça

1. Giriş

İklim krizi, küresel sıcaklık artışları ve aşırı hava olayları üzerinden ekonomik, sosyal ve çevresel sistemleri doğrudan etkileyen acil bir küresel sorun olarak öne çıkmaktadır. Dünya genelindeki sıcaklık artışları, aşırı hava olayları, orman yangınları, deniz seviyesi yükselmesi ve biyolojik çeşitlilik kaybı gibi sorunlar, hükümetleri ve toplumları iklim krizine karşı somut ve uzun vadeli politikalar geliştirmeye zorlamaktadır. Buna rağmen mevcut ulusal katkı beyanları (NDC) ve iklim politikalarının uygulanması göz önüne alındığında bile 2100 yılına kadar küresel ortalama sıcaklığın 2,1-2,8 °C artabileceği öngörülmektedir¹. Hedeflenen 1,5-2 °C senaryolarına ulaşabilmek için, NDC'lerin geliştirilmesi ve etkin şekilde uygulanması kritik önemdedir.

Avrupa Birliği (AB), iklim krizine karşı en kapsamlı ve kararlı adımları atan aktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır. AB'nin anayasal temelini oluşturan Lizbon Antlaşması çerçevesinde, Madde 191 hem bölgesel hem de küresel çevresel sorunlarla mücadeleyi politika önceliği haline getirmiştir². AB'nin iklim krizi politikaları, enerji güvenliği, ekonomik rekabet, toplumsal talep ve çevresel sürdürülebilirliği bir arada ele alacak şekilde yapılandırılmıştır.

AB'nin iklim kriziyle mücadele yaklaşımı incelendiğinde uygulama araçları ve mekanizmaları ile somut adımlar attığı görülebilir. Bu kapsamda en net örneklerden biri olarak AB'nin iklim krizine yönelik politikalarını kapsayan ve çerçeve bir strateji olarak tasarlanan Avrupa Yeşil Mutabakatı (AYM) karşımıza çıkmaktadır. AYM, 2019 yılında AB Komisyonu tarafından ilan edilen ve AB'yi 2050 yılına kadar net-sıfır bir kıta haline getirmeyi amaçlayan kapsamlı bir stratejidir. Bu hedef, 2020 yılında kabul edilen Avrupa İklim Yasası ile yasal olarak bağlayıcı

¹ Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2023). AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023. Geneva: IPCC. [AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023](#)

² European Union, Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), Article 191, *Official Journal of the European Union*, C 326/47, 26 October 2012. [EUR-Lex - 12008E191 - EN](#)

hale getirilmiştir ve enerji dönüşümünden sanayi rekabetçiliğine, tarımdan döngüsel ekonomiye kadar geniş bir politika alanını kapsayarak AB'nin bütüncül bir iklim eylemi çerçevesini oluşturmuştur. Bu çerçevede AB Komisyonu, 2021 yılında "Fit for 55" paketini sunarak sera gazı emisyonlarını 2030 yılına kadar en az %55 oranında azaltmayı hedefleyen yasal düzenlemeleri içeren bir dizi yasa önerisi sunmuştur³.

Türkiye'nin AB ile olan ilişkileri, Yeşil Mutabakat'ın etkilerini doğrudan hissettirecek stratejik bir bağlam sunmaktadır. Türkiye'nin hem aday ülke konumu hem de 2024 yılı verileriyle toplam ihracatının yaklaşık %41'ini AB ülkelerine yapması⁴, AB'de gerçekleşen değişimlerin Türkiye'yi doğrudan etkilemesine sebep olmaktadır. Bu bağlamda AYM, Türkiye açısından hem fırsatlar hem de uyum zorlukları yaratmaktadır. Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) gibi uygulamalar, karbon yoğun sektörleri doğrudan etkileyerek AB pazarına erişimde uyum gerekliliklerini artırmaktadır.

Bu yazının amacı, AYM'yi kavramsal ve tarihsel boyutlarıyla tanıtmak, AB'nin iklim krizi politikalarını ve araçlarını özetlemek ve Türkiye açısından ortaya çıkan stratejik zorlukları ve fırsatları analiz etmektir. Böylece AB'nin uyguladığı politikaların Türkiye'ye etkilerinin bütüncül bir şekilde değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

2. AYM'nin Bileşenleri

Avrupa Yeşil Mutabakatı⁵, AB'yi 2050 yılına kadar net-sıfır emisyonlu bir kıta haline getirmeyi hedefleyen kapsamlı bir stratejidir. Bu strateji, yalnızca iklim hedefleri belirlemekle kalmayıp üye devletlerin politika ve yatırımlarını uyumlu hale getiren bir çerçeve sunmaktadır. AYM'nin temel hedeflerinden biri 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarının en az %55 oranında azaltılmasıdır. Bu hedef,

³ Council of the European Union, "Fit for 55 – the EU's package for reducing emissions, promoting clean energy and protecting citizens," *Consilium*, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/fit-for-55/>

⁴ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), *Dış Ticaret İstatistikleri – Ağustos 2025*, erişim tarihi: 17 Eylül 2025, [TÜİK Kurumsal](https://www.tuik.gov.tr/istatistik.aspx?d=202508)

⁵ <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-green-deal/>

Fit for 55 paketindeki yasal düzenlemeler ve Avrupa İklim Yasası ile bağlayıcı hale getirilmiştir⁶. Böylece AB, net sıfıra giden yolda hem ulusal hem de kıtasal düzeyde koordineli bir yaklaşım benimsemektedir.

2.1 AYM'nin Hedefleri

AYM, emisyon azaltım hedeflerinin yanı sıra AB'nin dönüşüm vizyonunu şekillendiren temel ilkeleri de ortaya koyar. AB Komisyonu'na göre bu ilkeler, AB'nin iklim nötrlüğe geçişinde yol gösterici çerçeveyi oluşturur⁷. Aşağıda özetlenen altı ilke, AYM'nin dayandığı politika alanlarını somutlaştırmaktadır:

- **İklim Nötrlüğü:** AB'nin iklim politikalarının merkezinde 2050 yılına kadar net-sıfır emisyona ulaşmak vardır. Bu hedef, yalnızca sera gazı salımlarını azaltmayı değil; aynı zamanda enerji, ulaştırma ve sanayi politikalarının kökten dönüşümünü ifade etmektedir. İklim Yasası ile yasal bağlayıcılık kazanması, AB'nin bu hedefi siyasi bir vizyon olmaktan çıkarıp somut bir yükümlülüğe dönüştürdüğünü göstermektedir.
- **Döngüsel Ekonomi:** Doğal kaynakların sınırlı olduğu gerçeğiyle, AB döngüsel ekonomi modelini öne çıkarmakta ve ürünlerin daha uzun ömürlü olması, tamir edilebilirliği, geri dönüşümü ve yeniden kullanımı teşvik edilmektedir. Bu yaklaşım, hem atık miktarını azaltmakta hem de ithal hammadde bağımlılığını düşürerek stratejik özerklik sağlamaktadır.
- **Sürdürülebilir Tarım:** Gıda güvenliği ve çevre koruma arasında denge kuran bu ilke, "Çiftlikten Çatala (Farm to Fork)" stratejisi ile desteklenmektedir. Pestisit ve gübre kullanımının azaltılması, organik tarımın teşviki ve biyoçeşitliliğin korunması, hem kırsal kalkınmayı hem de tüketici sağlığını güçlendirmektedir.

⁶ Council of the European Union, "Fit for 55 – the EU's package for reducing emissions, promoting clean energy and protecting citizens," *Consilium*, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/fit-for-55/>

⁷ Council of the European Union, *European Green Deal*, erişim tarihi: 17 Eylül 2025, [European Green Deal - Consilium](https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-green-deal/)

- **Temiz ve Sürdürülebilir Sanayi:** Sanayi sektörünün düşük karbonlu üretime geçişi, AB'nin rekabetçiliğini küresel ölçekte koruması için kritik görülmektedir. Yenilik ve yeşil teknoloji yatırımlarıyla hem istihdam yaratılması hem de Avrupa'nın yeşil teknoloji ihracatçısı haline gelmesi amaçlanmaktadır. Bu aynı zamanda uluslararası tedarik zincirlerinde AB'ye bağımlı sektörleri de doğrudan etkilemektedir. Yeşil Mutabakatı takiben 2025 yılında açıklanan "Temiz Sanayi Mutabakatı (*Clean Industrial Deal*)" ile bu vizyon güçlendirilmiştir. Bu bağlamda temiz ürünlere yönelik talebi artırma, temiz geçiş finansmanı, döngüsellik, uygun maliyetli enerjiye erişim gibi bileşenleri içeren, AB'nin rekabetçiliği ile yeniden sanayileşmesini karbonsuzlaşma hedefiyle uzlaştırmaya yönelik bir plan ortaya konmuştur.
- **Daha Sağlıklı Bir Çevre:** İklim krizinin ötesinde, AB hava, su ve toprak kirliliğini azaltmayı da önceliklendirmektedir. "Sıfır Kirlilik Eylem Planı" ile kentsel yaşam kalitesi artırılırken, Doğa Restorasyonu Yasası ile tahrip olmuş ekosistemlerin yeniden canlandırılması hedeflenmektedir. Bu yönüyle AYM, yalnızca emisyon azaltımı değil, ekosistem bütünlüğü vizyonu da taşımaktadır.
- **İklim Adaleti ve Adil Geçiş:** Yeşil dönüşümün maliyetleri tüm toplulukları eşit şekilde etkilememektedir. Bu nedenle düşük gelirli haneler, kırılğan bölgeler ve fosil yakıta bağımlı sektörlerde çalışan işçiler için Adil Geçiş Fonu ve Sosyal İklim Fonu gibi mekanizmalar devreye alınmıştır. Böylece iklim politikalarının yalnızca teknik değil, toplumsal meşruiyet boyutu da güvence altına alınmaktadır.

Bu ilkeler AYM'nin aynı zamanda ekonomik ve sosyal dönüşümü de kapsayan çok boyutlu bir strateji olduğunu göstermektedir. Ancak bu stratejinin somut etkilerini anlayabilmek için, söz konusu ilkelerin hangi politika araçları ve uygulama mekanizmalarıyla desteklendiğine bakmak gerekmektedir.

2.2 AYM'nin Yenilikleri ve Uygulama Araçları

AYM, üye devletlerde ve AB ile ticaret yapan ülkelerde somut etkiler yaratan bir dizi yenilikçi uygulamayı hayata geçirmiştir. Bu yenilikleri ve örnek uygulamaları şu şekilde özetleyebiliriz:

- **Temiz enerji ve enerji güvenliği:** REPowerEU planı ile fosil yakıtlara bağımlılık azaltılmış, yenilenebilir enerji yatırımlarına hız verilmiş ve elektrikli araç (EV) şarj altyapısının her 60 km'de olacak şekilde geliştirilmesi hedeflenmiştir.
- **Adil ve kapsayıcı dönüşüm:** Adil Geçiş Fonu yaklaşık €20 milyar ile kırılğan bölgelerde ekonomik çeşitliliği ve işgücünün yeniden beceri kazanmasını desteklerken, Sosyal İklim Fonu, hane halklarını temiz ısıtma ve ulaşım teknolojilerine erişim konusunda desteklemektedir.
- **Karbon fiyatlandırması ve sanayi reformu:** AB Emisyon Ticaret Sistemi'nin (ETS) yanı sıra ileriki dönemde kurulması planlanan ETS2'ye binalar ve ulaştırma sektörleri dahil edilecektir. AB Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması'nı (SKDM) uygulamaya koyarak uluslararası üreticileri daha temiz üretim yöntemlerini benimsemeye teşvik etmeyi amaçlamaktadır.
- **Yeşil sanayi ve teknolojik destek:** Yeşil Mutabakat Sanayi Planı (*Green Deal Industrial Plan*) ve Net-Sıfır Sanayi Yasası (*Net-Zero Industry Act*) ile yerel üretim, temiz teknoloji ve net-sıfır endüstri yatırımları desteklenmektedir; kritik hammaddeler için üretim ve geri dönüşüm hedefleri 2030'a kadar belirlenmiştir.
- **Döngüsel ekonomi ve doğa koruma:** Sıfır Kirlilik Eylem Planı (*Zero Pollution Action Plan*) ile su ve hava kalitesi standartları yükseltilmiş; atık ve ürün yönetiminde sürdürülebilir paketleme, satışa sunulmayan ürünlerin imhasının yasaklanması ve tamir edilebilir ürün tasarımı öne çıkarılmıştır.

- **Katılımcı süreç ve paydaş diyalogu:** Tarım, temiz teknoloji ve sanayi sektörleriyle yürütülen stratejik diyaloglar, politika ve uygulamaların kapsayıcı ve şeffaf olmasını sağlamaktadır.

Görüldüğü üzere AYM, çok çeşitli politika araçları ve düzenleyici mekanizmalar aracılığıyla kapsamlı bir dönüşüm programı sunmaktadır. Ancak bu araçların etkinliği, değişen ekonomik ve toplumsal koşulların yarattığı sınamalarla birlikte değerlendirildiğinde daha iyi anlaşılabilir. Bu noktada 2024-2025 dönemi, AYM'nin uygulanışında kritik bir eşik olarak öne çıkmaktadır.

3. Güncel Konjunktürün AYM'ye Etkisi

2024 ve 2025 yılları, AYM'nin uygulanmasında kritik dönemler olmuştur. Avrupa'da enerji krizi sonrası toparlanma süreci, sanayi rekabetçiliği baskıları ve toplumsal düzeyde *yeşil yorgunluk* tartışmaları, AYM'nin bazı bileşenlerinin yeniden ele alınmasına yol açmıştır. Her ne kadar AB'nin iklim politikalarına yönelik eleştiriler bulursa da AYM hala Birliğin sürdürülebilir büyüme ve ekonomik dönüşüm vizyonunun temel eksenini oluşturmaktadır⁸. Bu süreçte hedeflerin daha uygulanabilir ve ekonomik dengelerle uyumlu bir şekilde sürdürülmesi gerekliliği ortaya konmuştur. 2025 yılında Temiz Sanayi Mutabakatı ile AYM'nin karbonsuzlaşma, temiz geçiş, enerji ve döngüsellik gibi bileşenlerinin AB'nin rekabetçiliği ile yeniden sanayileşmesini destekleyici bir çerçevede yeniden ele alınmasına yönelik bir plan ortaya konmuştur. Özellikle sanayi aktörleri ve küçük işletmelerin yüksek maliyet yüküne ilişkin endişeleri, düzenlemelerde hedeflerin korunarak uygulamada esneklik sağlanması ve sanayinin yeşil dönüşüm hedefleriyle uyumlu bir şekilde yapılması için elverişli bir zemin oluşturulması amaçlanmaktadır.

Bu çerçevede AB Komisyonu'nun Şubat 2025'te sunduğu ve Aralık 2025'te onay süreçleri tamamlanarak nihai halini alan I. Omnibus sadeleşme torba yasa paketi,

⁸ European Commission, *The European Green Deal, Striving to be the first climate-neutral continent*, Erişilme tarihi: 13 Eylül 2025, [The European Green Deal - European Commission](#)

dört önemli alanda değişiklik gündeme getirmiştir: Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), Kurumsal Sürdürülebilirlik Durum Tespiti Direktifi (CSDDD), AB Taksonomisi, SKDM. Omnibus yasa paketi söz konusu dört yasal düzenlemede şirketler üzerindeki idari yükü azaltarak sürdürülebilirlik alanındaki raporlama yükümlülüklerini sadeleştirirken, Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın ortaya koyduğu hedefleri gözetmeye devam etmektedir.

Aynı zamanda AB, 2040 yılı için yeni ve bağlayıcı bir %90 emisyon azaltım hedefini gündeme alarak 2050 iklim nötrlüğü vizyonunu korumaya devam etmektedir⁹.

3.1.Omnibus sadeleşme yasa paketinde SKDM'ye ilişkin düzenlemeler

Omnibus I. Sadeleştirme yasa paketi teklifinin bir parçası olarak AB Komisyonu tarafından önerilen ve 8 Ekim 2025'te kabul edilen SKDM'nin basitleştirilmesi ve güçlendirilmesi için AB 2023/956 sayılı Yönetmeliğin değiştirilmesi başlıklı düzenleme teklifi 17 Ekim 2025 tarihinde AB Resmî Gazetesi'nde¹⁰ yayımlanmış ve 20 Ekim 2025'te yürürlüğe girmiştir. Omnibus paketinin 20 Ekim 2025'te yürürlüğe giren düzenlemeleri uyarınca, yıllık 50 tonun altında ithalat yapan, demir-çelik, alüminyum, çimento, gübre sektörlerinde faaliyet gösteren işletmeler SKDM yükümlülüklerinden muaf tutulmuştur. AB Komisyonu, bu değişikliklerle AB'deki ithalatçıların yaklaşık %90'ının SKDM kapsamı dışında kalacağını ancak, bu durumun SKDM'nin iklim hedeflerini zayıflatmadığını, kapsamda kalan %10'luk büyük ithalatçı grubunun toplam emisyonların %99'unu oluşturduğunu belirtmektedir¹¹. Dolayısıyla SKDM, karbon kaçağını önlemek ve AB sanayisinin rekabetçiliğini korumak hedefiyle uyguladığı temel araçlardan biri olmaya devam etmektedir.

⁹ Council of the EU, press release, "2040 climate target: Council and Parliament agree on a 90% emission reduction" 10.12.2025 <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/12/10/2040-climate-target-council-and-parliament-agree-on-a-90-emissions-reduction/>

¹⁰ EU official journal, "amending Regulation (EU) 2023/956 as regards simplifying and strengthening the carbon border adjustment mechanism" Erişim tarihi: 17.01.2026 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202502083

¹¹ European Parliament, "CBAM: Parliament adopts simplifications to the EU carbon-leakage instrument," 5 Eylül 2025, Erişim tarihi: 24 Eylül 2025, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20250905IPR30181/cbam-parliament-adopts-simplifications-to-the-eu-carbon-leakage-instrument>.

20 Ekim 2025'te yürürlüğe giren değişikliklerin yanı sıra AB Komisyonu 17 Aralık'ta SKDM uygulama yönetmelikleri ve yetkilendirilmiş yönetmelikler yayımlamıştır. Yürürlüğe konulan sadeleştirmeler ve uygulama yönetmelikleri, SKDM mevzuatının sadeleştirilmesini ve işletmeler üzerindeki yüklerin azaltılmasını hedeflemektedir. 17 Aralık'ta yayımlanan uygulama yönetmelikleri ve yetkilendirilmiş yönetmelikler aşağıda sıralanmaktadır¹²:

- Emisyon hesaplama yöntemine ilişkin uygulama yasası
- Emisyonların doğrulanması ve doğrulayıcıların akreditasyonuna ilişkin yasalar (bir uygulama tüzüğü ve bir yetkilendirilmiş yasa)
- SKDM sertifikalarının fiyatlandırılmasına ilişkin uygulama yasası
- SKDM Tescil Makamı kesin kurallarına ilişkin uygulama yasası
- Yetkili SKDM beyan sahibi statüsüne ilişkin şartlar ve prosedürler hakkında uygulama yasası
- Varsayım değerleri ile ilgili yetkilendirilmiş yasa
- Gümrük makamlarıyla iletişim kapsamına ilişkin uygulama yasası
- Ücretsiz tahsis ayarlamasının hesaplanmasına ilişkin uygulama yasası

Yukarıda sıralanan düzenlemeler yetkilendirme süreci ve SKDM beyanname yükümlülüklerinin sadeleştirilmesi, emisyon hesaplama yöntemleri, doğrulama süreçleri, ETS kapsamındaki ücretsiz tahsisler kademeli olarak kaldırılırken SKDM'nin 2026-2034 döneminde aşamalı biçimde devreye girmesi çerçevesinde, teslim edilmesi gereken sertifikası sayısının ETS'deki ücretsiz tahsisat düzeyini yansıtabilecek şekilde ayarlanması gibi konuları kapsamaktadır.

Ayrıca, SKDM kayıt ve yetkilendirme süreçlerinin başlangıcında yaşanabilecek aksaklıkları azaltmak amacıyla bazı esneklikler öngörülmüştür. (ör. 31 Mart 2026'dan önce yetkilendirme başvurusu yapan ithalatçıların, başvuruları hakkındaki karar yürürlüğe girene kadar SKDM kapsamındaki malları geçici olarak ithal etmeye devam edebilmelerinin sağlanması)

¹² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_25_3089 ve https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism/cbam-legislation-and-guidance_en

SKDM uygulaması geçiş döneminin (1 Ekim 2023–31 Aralık 2025) sona ermesini takiben 1 Ocak 2026 itibariyle mali yükümlülüğün olduğu uygulama dönemi başlamıştır.

Bunlara ek olarak, AB Komisyonu, 17 Aralık 2025 tarihinde, (AB) 2023/956 sayılı SKDM Tüzüğü'nün, SKDM kapsamındaki temel ürünlerin işlenmesiyle elde edilen ürünleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi ve hileyi önleyici tedbirlerin oluşturulması amacıyla değiştirilmesine yönelik bir düzenleme teklifi¹³ sunmuştur. Bu yasa teklifi mevcut durumda çelik, alüminyum, gübre gibi SKDM kapsamındaki temel malzemeleri kapsayan SKDM kapsamına yaklaşık 180 ürünün (makinelere, beyaz eşyalar, otomobil parçaları, vidalar, somunlar vb.) dahil edilmesini önermektedir.

AB Komisyonu'nun sunduğu tasarı SKDM kapsamının genişletilmesinin yanı sıra hile ya da suiistimal hedefli eylemlerin önlenmesine yönelik öneriler içermektedir. Teklif HS kodlarının değiştirilmesi veya ufak değişikliklerle ürünlerin SKDM kapsamı dışına çıkarılmasına yol açacak hilelere karşı sert önlemler oluşturulmasını ve yeni bir denetim mekanizması getirilmesini önermektedir. SKDM kaynaklı mali yükümlülüğün tamamen veya kısmen, haksız biçimde kaçınarak menfaat sağlamayı hedefleyen ve SKDM'nin AB açısından karbon kaçağı riskini ele alma etkinliğini zayıflatan uygulamalar "kötüye kullanım uygulamaları" olarak tanımlanmakta ve AB Komisyonu'nun bu gibi durumlarla mücadele ederek SKDM'nin AB iç pazarı üzerindeki etkisini yakından izleyeceği belirtilmektedir. Ayrıca, daha düşük varsayım değeri gösterme olanağından yararlanmak amacıyla malın tedarik zincirlerinin yapay biçimde yeniden düzenlenmesi SKDM'nin etkisizleştirilmesine yol açacak bir hile yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Ek olarak, emisyonlara ilişkin yanlış beyan riskini azaltmak ya da şüpheli işlemleri ele almak için AB Komisyonu'nun, yetkili SKDM beyan sahibinden ithal malların beyan edilen tesiste ve beyan edilen üretim döneminde

¹³ European Commission, "Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EU) 2023/956 as regards the extension of its scope to downstream goods and anti-circumvention measures" Erişim tarihi: 17.01.2026 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52025PC0989>

üretildiğini kanıtlayan belge talep edebileceği belirtilmektedir. AB Komisyonu'nun 17 Aralık 2025 tarihinde sunduğu tadil önerisi, Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi'nin ortak yasama süreci kapsamında incelenip kabul edilmesi halinde, AB Resmî Gazetesinde yayımlanmasını takiben, metinde yürürlük için ayrı bir tarih belirlenmemesi halinde 20 gün sonra yürürlüğe girecektir.

3.1.Omnibus sadeleşme yasa paketinde CSRD ve CSDDD'ye ilişkin düzenlemeler

Yürürlükteki CSRD ve CSDDD gibi düzenlemeler, şirketleri tedarik zinciri boyunca çevresel ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmeye yönlendirmektedir.

CSRD kapsam dahilindeki işletmelerin finansal olmayan, sürdürülebilirlik raporlamasını çevre standartları, sosyal haklar, insan hakları ve yönetim eksenlerinde derinleştirerek tüketiciler ve yatırımcıların sürdürülebilir eylemlere yönelmesini amaçlamaktadır. CSDDD ise kapsam dahilindeki işletmelerin AB değer zincirlerinde çevre, insan hakları ve sosyal haklarını gözetmesini, faaliyet zincirlerinde bu konularda durum tespiti yapması ve olası risk veya ihlallere karşı önlem almasını gerektirmektedir.

AB Konseyi ile varılan ön anlaşma metni uyarınca Avrupa Parlamentosu, 16 Aralık 2025 tarihinde CSDDD ve CSRD' de eşik değerler, faaliyet zincirindeki risklerin haritalanmasının kapsamı, iklim geçiş planları ve ulusal mevzuata aktarım gibi hususlara dair değişiklikler içeren Omnibus sadeleşme yasa paketini onaylamıştır. Metin AB Konseyi tarafından ise 24.02.2026 tarihinde onaylanmış¹⁴ 26.02.2026 tarihli AB resmi gazetesinde yayımlanmıştır¹⁵. Değişiklikler 19.03.2026 tarihi itibari ile yürürlüğe girecek olup Üye devletlerin CSRD değişikliklerini uygulamak için 12 ay

¹⁴ Council of the EU; "Council signs off simplification of sustainability reporting and due diligence requirements to boost EU competitiveness" Erişim tarihi: 24.02.2026 <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/02/24/council-signs-off-simplification-of-sustainability-reporting-and-due-diligence-requirements-to-boost-eu-competitiveness/>

¹⁵ European Union official journal, "amending Directives 2006/43/EC, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 and (EU) 2024/1760 as regards certain corporate sustainability reporting requirements and certain corporate sustainability due diligence requirements" Erişim Tarihi: 26.02.2026 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202600470

süreleri bulunuyor. CSDDD değişiklikleri ise 26 Temmuz 2028 tarihine kadar uygulanmalıdır. Parlamento tarafından kabul edilen metin yürürlüğe girdiğinde;

- CSDDD'nin yalnızca 5.000'den fazla çalışan ve dünya çapında €1,5 milyar net cirosu bulunan şirketlere uygulanacak olması nedeniyle CSDDD kapsamına giren şirket sayısı %70 oranında azalacaktır. CSDDD AB şirketi olmayan şirketlere ise AB içinde €1,5 milyar net ciroları olması halinde uygulanacaktır.
- Şirketler için gerekli durum tespiti yükümlülüğünün ilk aşaması 26 Temmuz 2029'a ertelenecek ve şirketlerin hazırlık yapmasına yardımcı olmak için Temmuz 2027'ye kadar kılavuzlar sağlanacaktır.
- Faaliyet zincirlerindeki (*chain of activities*) risklerin belirlenmesi, "makul ölçüde mevcut bilgilere" dayanan genel bir kapsam belirleme çalışmasıyla başlayacaktır. Şirketlerin çabalarını bu bilgilerle sınırlı tutmaları beklendiği için bilgi taleplerinin daha küçük iş ortakları üzerindeki dolaylı etkisi azalacaktır.
- 5.000'den az çalışanı olan tedarikçilerden bilgi talebi son çare olarak ve yalnızca bu bilgiler üçüncü taraf veri setleri ve araştırma raporları gibi başka kaynaklardan elde edilemediği durumlarda yapılacaktır.
- Bu doğrultuda şirketlerin ayrıntılı bir haritalama çalışması yapmaları yerine, daha genel bir kapsam belirleme çalışması yapmaları yeterli olacaktır. Sadece ilk kapsam belirleme çalışmasıyla ciddi ve muhtemel riskler belirlenirse, şirketlerin tüm zincirde değil, bu sorunlu alanlara/tedarikçi gruplarına odaklanmaları gerekecektir. Şirketlere ilk aşamada ceza tehdidi olmadan riskleri önceliklendirme esnekliği verilecektir.
- Bununla birlikte şirketler için cezai yaptırımlar söz konusu olmaya devam etmektedir ve küresel cironun azami tavanı olarak %3 (başlangıçta %5 idi) olarak belirlenmiştir.
- Paydaş katılımı basitleşecek ve son çare olarak iş ilişkilerini sonlandırma yükümlülüğü kaldırılacaktır.
- Değerlendirme sıklığı yıllıkta beş yılda bire inecektir.

- Şirketlerin iklim değişikliğinin azaltılması için iklim geçiş planları benimseme zorunluluğu CSDDD'den kaldırılacaktır. Bu değişiklik, faaliyet zincirindeki çevresel durum tespiti yükümlülükleri, yatırımcı beklentileri, finansman koşulları ve sektörel gereklilikler gibi iklimle bağlantılı diğer unsurları ortadan kaldırmamakla birlikte CSDDD'nin araç setinde bir sadeleştirmeye işaret etmektedir¹⁶.
- Durum tespiti gerekliliklerine finansal hizmetlerin dahil edilmesine ilişkin inceleme maddesi kaldırılacaktır.

Parlamento tarafından kabul edilen metin yürürlüğe girdiğinde CSRD'de gerçekleşecek değişiklikler çalışmamızın 4.3.Kurumsal Raporlama Standartları Uyumunu: AB CSRD - ESRS ve Türkiye'de TSRS başlığı altında açıklanmıştır¹⁷.

4. AYM'nin Türkiye'ye Yansımaları: Risk, Zorunluluk, Fırsat

4.1 Türkiye'nin İhracat Yapısı ve AB Bağımlılığı

Türkiye'nin dış ticaretinde AB, tarihsel olarak en büyük ve en istikrarlı pazar olmayı sürdürmektedir. 2024 yılında Türkiye'nin toplam ihracatı 261 milyar dolar seviyesine ulaşırken bunun 108 milyar doları (%41) AB ülkelerine yapılmıştır¹⁸. Bu oran Türkiye ekonomisinin Avrupa ile olan güçlü entegrasyonunu ve AB'deki regülasyon değişimlerinin Türkiye üzerinde doğrudan etkiler yaratacağını göstermektedir.

Sektörel dağılım analizi için Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM)'in 2023 yılı verileri hazırladığı rapor incelendiğinde, AB'ye yapılan ihracatta otomotiv endüstrisi (23.921.123 \$), kimyevi maddeler ve mamulleri (12.780.910 \$) ve hazır giyim-konfeksiyon (11.565.392 \$) ilk üç sırada yer almaktadır. Bu sektörler, toplam AB

¹⁶ Öte yandan, CSRD kapsamında iklim geçiş planları hakkında raporlama yükümlülükleri €450 milyon AB-İçerideki ciro eşikini sağlayan AB-dışında kurulu şirketler için yürürlükte kalacaktır.

¹⁷ Bknz syf:16-20

¹⁸ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Dış Ticaret İstatistikleri – Ağustos 2025, erişim tarihi: 17 Eylül 2025, [TÜİK Kurumsal](#)

ihracatının yaklaşık %45'ini tek başına oluşturmakta ve hem istihdam hem de üretim zincirinde kritik roller üstlenmektedir¹⁹.

Öte yandan karbon yoğun sektörler de AB ihracatında dikkate değer bir paya sahiptir. Çelik (5.331.339 \$) ve demir-demir dışı metaller (6.466.105 \$) kalemleri, 2023'te toplamda 11 milyar \$'ı aşkın ihracat gerçekleştirmiştir. Bu iki sektör tek başına Türkiye'nin AB'ye ihracatının yaklaşık %11'ine karşılık gelmektedir. Ayrıca bu sektörler SKDM kapsamında doğrudan etkilenecek ilk alanlar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla bu alanlarda karbon fiyatlandırması ve düşük karbonlu üretim yöntemlerine geçiş, yalnızca çevresel bir gereklilik değil, aynı zamanda Türkiye'nin AB pazarındaki rekabet gücünü koruması için stratejik bir zorunluluktur.

Bunlara ek olarak, elektrik-elektronik (7.207.732 \$), tekstil ve hammaddeleri (3.496.442 \$) ve makine aksamaları (3.637.956 \$) gibi sektörler de Türkiye'nin Avrupa'ya ihracatında önemli paya sahiptir. Bu sektörler AB'nin CSRD ve CSDDD kapsamında dolaylı yükümlülüklerle karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle küresel değer zincirlerine entegre olan büyük sanayi şirketleri bu dönüşümün en kritik aktörleri hâline gelmektedir.

Tablo 1. Türkiye'nin AB'ye İhracatında Öne Çıkan Sektörler (2022-2023)²⁰

Sektör	2022 (milyar \$)	2023 (milyar \$)	Değişim (%)
Otomotiv Endüstrisi	17,3	28,1	+61,4
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	23,3	21,4	-8,5
Hazır Giyim ve Konfeksiyon	0,69	0,86	+22,6

¹⁹ Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM), AB Ülke Bilgi Notu, erişim tarihi: 17 Ocak 2026, https://tim.org.tr/files/downloads/Ulke_Bilgi_Notlar%C4%B1/Avrupa%20Birli%C4%9Fi%20Bilgi%20Notu.pdf

²⁰ Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM), AB Ülke Bilgi Notu, erişim tarihi: 17 Ocak 2026, https://tim.org.tr/files/downloads/Ulke_Bilgi_Notlar%C4%B1/Avrupa%20Birli%C4%9Fi%20Bilgi%20Notu.pdf

Demir ve Demir Dışı Metaller	4,1	3,9	-3,4
Çelik	10,3	8,6	-16,0
Elektrik ve Elektronik	7,4	9,2	+23,6
Makine ve Aksamları	9,4	11,5	+23,2

Sonuç olarak Türkiye'nin AB'ye ihracat yapısındaki çeşitlilik, Yeşil Mutabakat kapsamındaki düzenlemelerin etkisini farklı sektörlerde hissettirecektir. Otomotiv ve kimya gibi yüksek hacimli sektörler teknoloji dönüşümüne yatırım yapma baskısı altında kalırken çelik ve demir gibi karbon yoğun sektörler doğrudan SKDM maliyetleri ile karşı karşıya gelecektir. Bu tablo, Türkiye için hem riskler hem de düşük karbonlu üretime dayalı yeni fırsatlar doğurmaktadır.

4.2 Türkiye'nin AYM'ye Yanıtı: 2021 AYM Eylem Planı ve İklim Kanunu

AYM'nin ilanının ardından Türkiye, AB ile ticari entegrasyonunu korumak ve sürdürülebilir ekonomi hedeflerini hızlandırmak amacıyla 2021 yılında Yeşil Mutabakat Eylem Planı'nı yayımlamıştır²¹. Plan, Türkiye'nin AB ile Gümrük Birliği kapsamındaki bütünleşmesini güçlendirmeyi ve Yeşil Mutabakat çerçevesindeki değişikliklere uyum sağlamayı amaçlamaktadır. Eylem Planı sınırda karbon düzenlemeleri, yeşil ve döngüsel ekonomi, yeşil finansman, temiz enerji, sürdürülebilir tarım, akıllı ulaşım, iklim değişikliği ile mücadele, diplomasi ve bilgilendirme faaliyetleri gibi 9 ana başlık altında toplam 32 hedef ve 81 eylemi içermektedir.

Planın özellikle öncelik verdiği alanlardan biri, sınırda karbon düzenlemeleri ve karbon fiyatlandırmasıdır. Türkiye'nin enerji ve kaynak yoğun sektörlerinde sera gazı salımlarının azaltılması için yol haritaları hazırlanması öngörülmüştür. Ayrıca ulusal karbon fiyatlandırma mekanizmalarının değerlendirilmesi, SKDM ile

²¹ T.C. Ticaret Bakanlığı, Yeşil Mutabakat Eylem Planı, erişim tarihi: 30 Eylül 2025, <https://ticaret.gov.tr/data/60f1200013b876eb28421b23/MUTABAKAT%20YE%C5%9E%C4%B0L.pdf>

uyumlu bir çerçeve oluşturulmasını hedeflemektedir. Bu sayede demir-çelik, çimento, alüminyum ve gübre gibi sektörler, AB piyasasında rekabetçi kalabilecek altyapıya kavuşacaktır.

Yeşil ve dögüsel ekonomi ile temiz enerji başlıkları, planın sanayi ve enerji dönüşümüne dair somut yol haritalarını belirlemektedir. Dögüsel ekonomi kapsamında Yeşil Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Yeşil Endüstri Bölgeleri sertifikasyon sistemi kurulacak, tekstil ve deri sektörlerinde temiz üretim uygulamaları yaygınlaştırılacaktır. Bu adımlar, teoride Türkiye'nin hem enerji arz güvenliğini artırmasını hem de düşük karbonlu üretime geçişini desteklemektedir.

Eylem Planı ayrıca yeşil finansman, sürdürülebilir tarım ve akıllı ulaşım başlıklarında da somut tedbirler sunmaktadır. Yeşil finansman alanında ulusal teşvik sistemlerinin gözden geçirilmesi ve yeşil tahvil gibi araçlarla uluslararası finansmana erişimin artırılması hedeflenmektedir. Sürdürülebilir tarım kapsamında pestisit kullanımının azaltılması, organik tarımın desteklenmesi ve jeotermal enerji kullanan seraların teşvik edilmesi öngörülmektedir. Ulaşım alanında ise elektrikli araç ve şarj altyapısının geliştirilmesi, kombine taşımacılık ve mikro hareketlilik çözümlerinin yaygınlaştırılması planlanmaktadır.

Son olarak Türkiye'nin Avrupa Yeşil Mutabakatı'na uyum sürecinde en kritik adımlardan biri, 9 Temmuz 2025 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren İklim Kanunu olmuştur. Bu kanunla birlikte Türkiye'de ilk kez ETS yasal bir çerçeveye kavuşmuş ve buna paralel olarak ETS Yönetmeliği Taslağı kamuoyuna sunulmuştur. Türkiye'nin Gümrük Birliği ilişkisi ve AB pazarıyla yoğun ticareti dikkate alındığında, bu adımlar Avrupa Yeşil Mutabakatı ve SKDM kapsamında uyumlu bir sistem kurma yönünde önemli bir ilerleme olarak değerlendirilebilir. Türkiye'nin yeni İklim Kanunu ve 2053 net sıfır hedefi ile birlikte AB iklim politikalarına uyumu konusunda işbirliği Ekim 2025'te üçüncüsü gerçekleştirilen AB – Türkiye Üst Düzey İklim Diyalogu'nda da ele alınmıştır.

Bununla birlikte, AB mevzuatı ile Türkiye'nin İklim Kanunu arasında bazı uyumsuzluklar dikkat çekmektedir. AB'de 2018/1999 sayılı Enerji Birliği ve İklim Eylemi Yönetişim Tüzüğü kapsamında, her üye devletin kendi Ulusal Enerji ve İklim Planı çerçevesinde emisyon azaltım hedeflerini ve bunlara bağlı ETS üst sınırlarını (caps) belirlemesi öngörülmektedir. Bu sınırlar, AB düzeyinde belirlenen toplam azaltım hedefiyle uyumlu olacak biçimde, mutlak emisyon miktarı üzerinden hesaplanır ve her yıl Lineer Azaltım Faktörü yöntemiyle azaltılmaktadır.

Türkiye'de ise İklim Kanunu, ulusal ETS sistemine yasal dayanak sağlamakla birlikte, emisyon üst sınırının nasıl belirleneceğine dair yöntemi genel bir ilke düzeyinde bırakmaktadır. Taslak yönetmelik uyarınca sınır, emisyon yoğunluğu (üretim başına emisyon miktarı) esasına göre belirlenmekte, azalma oranına veya yıllık azaltım çizelgesine dair açık bir mekanizma öngörülmemektedir. Bu durum, sistemin çevresel etkinliği ve piyasa sinyalleri açısından AB ETS'siyle tam uyumlu olmamasına neden olabilir.

Benzer biçimde, emisyon denkleştirme (*offset*) mekanizmaları konusunda da bir farklılık bulunmaktadır. AB ETS'sinde 2020 sonrası dönemde denkleştirme uygulamaları büyük ölçüde kaldırılmışken, Türkiye'deki taslak yönetmelik, yükümlülüklerin %10'unun yurtiçi karbon denkleştirme projeleriyle karşılanabilmesine imkân tanımaktadır. Bununla birlikte, emisyon azaltımını sağlamak için denkleştirmeye dahil edilecek projelerin Paris Anlaşması ve net sıfır hedefiyle uyumlu; hesap verebilirlik, şeffaflık, ilavelik (*additionality*), kalıcılık, çifte hesaplamanın(*no double counting*) önlenmesi ve emisyon azaltımlarının güvenilir biçimde hesaplanmasına ilişkin temel şartları karşılaması önem arz etmektedir. Bu çerçevede, ikincil mevzuatın söz konusu ilkelere ilişkin daha açık ve net bir çerçeveyi oluşturması beklenmektedir. Bu yaklaşım, denkleştirmeler sonucu oluşacak çarpıklıklar nedeniyle piyasa istikrarının sağlanamaması gibi risklerin engellenmesi için de kritik önemde olacaktır. Yönetmelik süreçlerinin tamamlanmasıyla birlikte, emisyon azaltım hedeflerinin daha net biçimde

tanımlanması ve AB ETS' ile yapısal uyumun sağlanması sistemin etkinliğini artıracaktır.

4.3 Kurumsal Raporlama Standartları Uyumu: AB CSRD – ESRS ve Türkiye’de TSRS

AB'nin iklim politikalarının kurumsal ayağını güçlendiren en önemli düzenlemelerden biri, 2022 yılında yürürlüğe giren ve 3. Bölümde detayları açıklanan I. Omnibus Sadeleşme Yasa Paketi kapsamında sadeleştirilen CSRD'dir. Bu düzenleme, büyük ölçekli şirketlere ve sermaye piyasasında işlem gören kuruluşlara çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) etkilerini ayrıntılı biçimde raporlama yükümlülüğü getirmektedir. 2023 yılından beri yürürlükte olan CSRD yalnızca AB merkezli şirketleri değil, AB'de belirli bir ciroya ulaşan üçüncü ülke şirketlerini de kapsayarak küresel değer zincirlerinde yüksek düzeyde bir düzenleyici yayılma etkisi (*regulatory spillover*) yaratmaktadır.

Sadeleştirme (Omnibus) paketi yürürlüğe girdiğinde CSRD sürdürülebilirlik raporlaması artık yalnızca aşağıdaki iki eşiği de karşılayan AB şirketleri (ve belirli ihraççılar/gruplar) için zorunlu olacaktır;

- (i) 1.000 çalışan (AB Parlamentosu'nun müzakere pozisyonunda önerdiği 1.750'den düşürülmüştür) ve
- (ii) €450 milyon net ciro.

Bu yeni düzenleme, mevcut “üçünden ikisi” kriterinden (çalışan sayısı/ciro/bilanço) önemli ölçüde sapmaktadır. Bu düzenleme birçok “yüksek cirolu, düşük çalışan sayısına sahip” işletmeyi zorunlu CSRD raporlamasından çıkaracaktır ve piyasada işlem gören küçük ve orta ölçekli şirketler CSRD'nin yükümlülüklerinden muaf tutulacaktır.

AB dışı üçüncü ülke grupları için ise üzerinde anlaşmaya varılan yaklaşım daha kısıtlayıcıdır; yalnızca AB'de elde edilen €450 milyonu aşan net ciro (son iki mali

yılın her biri için) ve €200 milyonu aşan net ciroya sahip bir AB iştiraki veya şubesi CSRD kapsamında olacaktır.

Finansal holding şirketleri, yani bağlı şirketlerinin yönetiminde yer almayan şirketler CSRD raporlama yükümlülüklerinden muaf tutulacaktır. Ayrıca, yeni bir değer zinciri kapsam sınırı (*value chain cap*) getirilerek, 1000'den az çalışanı olan küçük şirketlerin raporlama sorumluluğunun kendi üzerlerine kaydırılmasından korunması ve bu şirketlerin gönüllü raporlama standartlarında belirtilenlerin ötesinde bilgi sunmayı reddedebilmelerine imkan tanınacaktır.

CSRD çerçevesinde geliştirilen ESRS 2023 yılında kabul edilmiştir. ESRS, iklim değişikliğinden biyolojik çeşitliliğe, insan haklarından yönetişime kadar geniş bir konu setini kapsamakta; IFRS S1-S2 (ISSB) ve GRI standartlarıyla uyum içinde çalışmaktadır. Bu sistem sayesinde yatırımcıların ve paydaşların, şirketlerin sürdürülebilirlik performanslarını karşılaştırılabilir, doğrulanabilir ve tutarlı biçimde değerlendirmeleri hedeflenmektedir. Omnibus sadeleşme yasa paketi kapsamında ESRS de sadeleştirilmektedir ve AB Komisyonu'nun söz konusu standartları geliştirmekle görevlendirdiği ana kurum Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu (EFRAG) sadeleşme çabaları üzerine teknik görüşünü Aralık 2025 itibarıyla sunmuştur²². Bu sadeleşmeyle raporlama yükünün ve zorunlu veri noktalarının azaltılması, çifte önemlilik ilkesinin netleştirilmesi, standartların daha anlaşılır hâle getirilmesi ve uluslararası çerçevelerle uyumun güçlendirilerek mükerrerliğin azaltılması hedeflenmektedir. Düzenleme aşamalı olarak uygulanacak olup, yukarıda belirtilen ciro eşliğini sağlayan AB dışı şirketler için raporlama yükümlülüğü NESRS'ye göre 2028 mali yılında başlayacaktır. EFRAG tarafından yayımlanacak NESRS'in, AB Komisyonu tarafından 30 Haziran 2026 tarihine kadar kabul edilmesi gerektiğine dair hüküm, Omnibus I sadeleşme paketinde değişmemiştir. Türkiye'deki sürdürülebilirlik standartları ile ilgili

²² EFRAG (Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu) sadeleşme çabaları üzerine teknik görüşü Erişim tarihi: 25 Aralık 2025 <https://www.efrag.org/en/news-and-calendar/news/efrag-provides-its-technical-advice-on-draft-simplified-esrs-to-the-european-commission>

çalışmalar başta olmak üzere AB tarafındaki sadeleşme süreçleri ve son gelişmelerin yakın takibi büyük önem taşımaktadır.

Avrupa Birliği'nde sürdürülebilirliği merkezine alan CSRD, CSDDD başta olmak üzere şirket, ticaret ve ürün mevzuatını ilgilendiren tüm düzenlemeler AB'ye tedarik sağlayan tüm firmaları, dolayısıyla Türk ihracatçılar ve üreticileri doğrudan etkileyecektir. Her ne kadar kapsam öncelikle büyük ölçekli şirketlere odaklansa ve son dönemdeki sadeleşme paketleriyle raporlama ve uyum maliyet yükü belirli ölçüde azaltılmaya çalışılsa da, tedarik zinciri bağlantıları üzerinden ve SKDM kapsamında teklif aşamasında olan düzenlemelerle KOBİ'ler ve orta ölçekli işletmelerin de dolaylı biçimde uyum yükümlülükleriyle karşılaşması beklenmektedir. Özellikle tekstil, otomotiv, kimya ve metal sektörlerinde faaliyet gösteren Türk firmalarının, sürdürülebilir üretim standartlarını belgelemeleri ve karbon ayak izlerini azaltmaları AB değer zincirlerinde konumları ve rekabetçiliği korumaları için gerekecektir. Bu durum, Türkiye'de çevresel raporlama, sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimi ve yeşil finansman uygulamalarının yaygınlaşmasını zorunlu kılacaktır.

Türkiye'de de benzer bir süreç hayata geçirilmiş ve Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (TSRS) ile uygulama kapsamını belirleyen Kurul Kararı, 29 Aralık 2023 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Karara göre²³,

- 250 ve üzeri çalışanı bulunan,
- 500 milyon TL'den fazla aktif büyüklüğe veya
- 1 milyar TL'nin üzerinde yıllık net satış hasılatına

sahip olan işletmelerden en az ikisini üst üste iki raporlama döneminde sağlayanlar, 1 Ocak 2024 itibarıyla sürdürülebilirlik raporu hazırlamakla yükümlüdür.

²³ Resmî Gazete, 29 Aralık 2023 tarihli mükerrer sayılı Resmî Gazete (32414 Mükerrer), erişim tarihi: 17 Eylül 2025, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/12/20231229M1-10.pdf>

29 Aralık 2023 tarihli resmi gazetede yayınlanan kararın 3'üncü, maddesinin 1'inci fıkrasında yer alan ölçütlere ilişkin eşik değerler 16 Ocak 2026 tarihli resmi gazetede yayınlanan 13 Ocak 2026 tarihli Kamu Gözetimi Muhasebe Standartları Kurumu kararı ile güncellenmiştir. Karara göre²⁴ eşik değerlerin;

- Aktif Toplamı 1 milyar Türk Lirası,
- Yıllık net satış hasılatı 2 milyar Türk Lirası,
- Çalışan sayısı 500 kişi,

olarak belirlenmesine ve bu kararın 1/1/2025 tarihinde ve sonrasında başlayan hesap döneminde uygulanmasına karar verilmiştir.

TSRS'nin iklimle ilgili riskler ve fırsatların raporlama standartlarını belirlemek için düzenlenen TSRS-2²⁵ "İklimle İlgili Açıklamalar" standardı, işletmelerin sera gazı emisyonlarını Kapsam 1 (doğrudan), Kapsam 2 (dolaylı enerji) ve Kapsam 3 (tedarik zinciri kaynaklı) olarak açıklamasını öngörmektedir. Ancak Geçici Madde 3 uyarınca, işletmelerin ilk iki raporlama döneminde Kapsam 3 emisyonlarını açıklamaları zorunlu değildir. Bu, veri toplama kapasitesinin güçlendirilmesi için geçici bir uyum dönemi sağlamaktadır.

Raporlamalarda ayrıca kuruluşların çevresel etkileri; enerji ve su kullanımı, hammaddeler, biyoçeşitlilik, atık yönetimi ve çevresel uyum başlıkları altında değerlendirilecektir. TSRS, IFRS S1 ve S2 standartlarının Türkçe uyarlaması niteliğindedir ve sürdürülebilirlik raporlarının güvenilirliğini sağlamak amacıyla Eylül 2024'ten itibaren güvence denetimi (*assurance*) zorunluluğu da getirilmiştir. Bu gelişmeler, sürdürülebilirlik raporlamasını Türkiye'de yalnızca yasal bir yükümlülük olmaktan çıkararak şeffaflık ve piyasa itibarı açısından stratejik bir unsura dönüştürmektedir.

²⁴ 16 Ocak 2026 tarihli 33139 sayılı Resmî Gazete , erişim tarihi: 17 Ocak 2026, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2026/01/20260116-3.pdf>

²⁵ Kamu Gözetimi Kurumu, TSRS-2: Sürdürülebilirlik Raporlama Standardı – İklimle İlgili Açıklamalar, erişim tarihi: 17 Eylül 2025, <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/RaporlamaStandarti/TSRS%202.pdf>

Bu kapsamda Türk şirketlerinin karşısına iki farklı yükümlülük çıkmaktadır:

- Doğrudan yükümlülük - AB'de faaliyet gösteren veya AB'de belirli ciroya ulaşan büyük ölçekli Türk şirketleri CSRD kapsamına doğrudan girmektedir.
- Dolaylı yükümlülük - AB'deki müşterilerinin tedarik zincirinde yer alan şirketler, veri sağlamak ve uyum göstermek zorunda kalmaktadır.

İklim Geçiş Planları ve SBTi

CSRD kapsamına giren AB ve AB-dışında kurulu şirketlerin iklim geçiş planları sunmaları beklenmektedir. AB içi cirosu €450 milyonun üzerinde olan Türk (veya büyük AB-dışı) şirketlerin iklim geçiş planlarına yönelik raporlama yükümlülükleri Omnibus sadeleşme paketi sonrası da yürürlükte kalacaktır. İklim değişikliğiyle mücadeleyle yönelik geçiş planlarının uygulama rehberi, AB'nin yetkili kurumu EFRAG tarafından taslak haliyle paylaşılmış²⁶ ancak konuya açıklık getirecek güncel rehberler ile ikincil düzenlemeler hâlen beklenmektedir. Bununla birlikte genel hatlarıyla söz konusu iklim geçiş planları kapsamında:

- Kapsam 1-2, 3 Emisyonlarını,
- 15 derece hedefi ile uyumlu emisyon azaltım hedeflerini,
- Somut azaltım önlemlerini,
- Denkleştirme yapımları halinde denkleştirmeye ilişkin bilgileri,
- İzleme süreçleri raporlamaları gibi kapsamlı bir içerik beklenmektedir.

Bu nedenle, **Bilime Dayalı Hedefler Girişimi (SBTi)**²⁷ gibi uluslararası metodolojiler stratejik önem taşımaktadır. SBTi, şirketlerin sera gazı azaltım hedeflerini Paris Anlaşması'nın 1,5°C uyumlu patikasına göre belirlemelerine imkân tanımakta ve hem CSRD'nin iklimle ilgili açıklama gerekliliklerini hem de

²⁶<https://www.efrag.org/system/files/sites/webpublishing/Meeting%20Documents/2410151235139050/04-02%20-%20Transition%20Plan%20IG%20V1.7.5.pdf>

²⁷ SBTi uluslararası metodolojisi CDP (Carbon Disclosure Project), UN Global Compact (BM Küresel İlkeler Sözleşmesi), World Resources Institute (WRI) ve World Wide Fund for Nature (WWF) tarafından ortaklaşa geliştirilmiştir.

TSRS kapsamındaki raporlamaları doğrudan desteklemektedir. SBTi onayı alan şirketler, sadece yasal uyum sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda yatırımcı güveni, finansal erişim ve uluslararası rekabet gücü açısından da avantaj kazanmaktadır.

AB Komisyonunca 2026 yılında CSRD’de düzenlenen iklim geçiş planlarının nasıl uygulanacağına dair rehberler yayımlandığında CSDR’nin uygulanması ve iklim geçiş planlarının hazırlanmasına ilişkin AB ölçeğinde düzenlemeler daha net hale gelecektir. Bununla birlikte, pratikte SBTi standartlarına da sıkça referans verilmektedir. CSRD kapsamında yapılan raporlama ve hazırlanan iklim geçiş planlarında SBTi’in şirketlerin bilimsel olarak iklim hedefi koymalarını yönlendiren, uluslararası kabul görmüş bir metodoloji olduğu görülmektedir. SBTi’in “*Near-Term Criteria*” belgesinde yer alan “*C6 Scope 3 emissions coverage*” maddesi kapsamında şirketlerin toplam sera gazı emisyonlarının önemli bir kısmını oluşturan Kapsam 3 emisyonlarını da kapsayan hedefler koymaları gerektiği vurgulanmaktadır. SBTi kriterlerine göre şirketin toplam emisyonlarının %40’ından fazlası Kapsam 3 emisyonlarından geliyorsa Kapsam 3 hedefi koyması zorunludur. Özellikle SBTi Net-Zero Standard kapsamında kapsamlı değer zinciri etkileşimleri ve tedarikçi katılımı mekanizmaları öngörülmektedir.

5. Sonuç

AB’nin yeşil dönüşüm süreci hem çevresel hedefler hem de kurumsal yönetim standartları açısından daha bütüncül bir yapı kazanırken Türkiye açısından da yeni bir uyum, dönüşüm ve rekabetçilik üçlemi ortaya çıkarmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye iş dünyası için temel zorluk karbon yönetimi ve sürdürülebilirlik ilkelerini iş stratejilerinin merkezine entegre edebilmek olacaktır.

Sonuç olarak küresel olarak çalkantılı geçen 2024-2025 dönemi, AYM sisteminin içsel ve dışsal zorluklarla geçilen bir dönemde daha seçici ve uygulanabilir bir zeminde ilerlediği yorumu yapılabilir. AB hem sanayi rekabetçiliğini gözetmekte

hem de iklim hedeflerinden taviz vermemektedir. Türkiye açısından bu gelişmeler özellikle önemlidir. SKDM'nin büyük emisyon yükü taşıyan sektörleri kapsamı, Türkiye'nin demir-çelik, çimento, alüminyum ve gübre gibi ihracat yoğun sektörlerini doğrudan etkilemeye devam edecektir. Benzer şekilde CSRD ve CSDDD gibi kurumsal raporlama standartları ve değer zincirlerinde durum tespiti yükümlülükleri, Türkiye'deki şirketlerin AB ile iş yapabilmek için sürdürülebilirlik raporlaması ve tedarik zinciri şeffaflığını artırmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle AYM tüm değişimlere rağmen Türkiye için kritik bir stratejik çerçeve olmaya devam etmektedir.

AB'nin son dönemde ticaret anlaşmalarını farklı ülkelere genişletmesiyle birlikte orta uzun vadede AB'ye ihracatçı sektörlerin daha fazla rekabetçi baskılarla karşı karşıya kalması da muhtemeldir. Bu bağlamda Türk şirketlerinin AB sürdürülebilirlik standartları ve durum tespiti yükümlülükleri başta olmak üzere AYM'nin ortaya koyduğu yeni ticaret ve ürün standart ve kurallarında küresel rakiplerine kıyasla ileri seviyede olmaları önemli bir fırsat alanı açacaktır.

Bu yazıda, iklim krizinin küresel ölçekte yarattığı baskılar altında AB'nin AYM ile kurduğu dönüşüm mimarisini ve bu mimarinin Türkiye açısından doğurduğu stratejik sonuçları ele alındı. AYM'nin temel ilkeleri - iklim nötrlüğü, döngüsel ekonomi, temiz ve rekabetçi sanayi, sürdürülebilir tarım, daha sağlıklı çevre ve adil geçiş - yalnızca çevresel hedefler toplamı değil; ekonomik rekabet gücü, tedarik zinciri dayanıklılığı, enerji ve gıda güvenliği ve toplumsal meşruiyet boyutlarıyla bütüncül bir dönüşüm vizyonu sunmaktadır. Bu ilkeler, REPowerEU, ETS reformu, SKDM, Net-Sıfır Sanayi Yasası, Temiz Sanayi Mutabakatı gibi politika araçlarıyla sahaya taşınmıştır.

2024-2025 dönemi, AYM'nin uygulanmasında rekabetçilik ve uygulanabilirlik ekseninde bir yeniden dengeleme evresi olmuştur. AB Komisyonu'nun basitleştirme yönündeki adımları (ör. raporlama kapsamının rasyonelleştirilmesi), Temiz Sanayi Mutabakatı, döngüsel ekonomi, temiz teknoloji ve inovasyon hedefleri ve tedarik zinciri sorumluluğunun güçlendirilmesi birlikte

değerlendirildiğinde, AB'nin sanayi rekabetçiliğinden taviz vermeden iklim hedeflerinde ısrarcı bir çizgiyi benimsediği görülmektedir. 10 Aralık 2025'te AB Komisyonu tarafından yayımlanan Çevre Yasaları Sadeleştirme Paketi (*Environmental Omnibus Package*)²⁸ de bu perspektifte yakından takip edilmesi gereken gelişmelerdendir. Bu yaklaşım ve düzenleme karması, AB pazarına yüksek entegrasyona sahip Türkiye için doğrudan etkileri olacak bir kural seti ve yönetim standardı üretmektedir. AB - Türkiye arasında mevcut ileri ekonomik entegrasyonu daha da ileri taşımak üzere mevcut Gümrük Birliği'nin modernizasyonunun hizmetleri de içerecek şekilde genişletilmesi, dijital ve yeşil geçiş temelinde güncellenerek çağa uygun bir yapı ve kapsama ulaşması önemlidir. Böylesi bir modernizasyon AB'nin iklim ve çevre mevzuat alanlarına uyum için kapsamlı bir çalışma ve işbirliğini de beraberinde getirecektir. Gümrük Birliği'nin modernizasyonunun gündemine yeşil hedeflerin dahil edilmesi önemli bir destekleyici unsur olup AB ve Türkiye'nin bu alandaki yapısal ve sistematik uyumunu destekleyecek ve Türkiye'nin rekabetçiliği ve yatırım ortamına katkı sağlayacaktır. Halihazırda yeşil dönüşüm politikalarında AB ile uyum yönünde yapılan çalışmalara hız verilmesi Gümrük Birliği güncelleme süreci için de kolaylaştırıcı bir etki yaratacak, şirketlerin küresel rekabet gücü ve finansman olanaklarına erişimi için de yeni fırsatlara zemin oluşturacaktır.

Türkiye, 2021 Yeşil Mutabakat Eylem Planı ve 2025 İklim Kanunu ile kurumsal çerçevenin önemli bileşenlerini tamamlamıştır. TSRS ile kurumsal açıklamalar alanında AB'nin CSRD-ESRS sistemiyle artan bir yakınsama söz konusudur. Diğer yandan ETS tasarımı (üst sınırın yoğunluk temelli belirlenmesi, offset kullanımının kapsamı gibi) yönetsel farklılıklar, çevresel etkinlik ve piyasa sinyalleri bakımından AB ETS'siyle tam uyumun önünde dikkat edilmesi gereken noktalar olarak öne çıkmaktadır. Yönetmelik sürecinde bu farklılıkların giderilmesi, Türkiye'nin SKDM kaynaklı risklerini azaltırken yeşil yatırımlara sermaye akışını hızlandıracaktır.

²⁸ [Simplification of administrative burdens in environmental legislation - Environment](#)

Türkiye'nin AB'ye ihracatının sektörel bileşimi, AYM düzenlemelerinin etkisini heterojen kılmaktadır: Çelik, çimento, alüminyum ve gübre gibi karbon yoğun sektörler SKDM maliyetleriyle daha doğrudan karşılaşırken; otomotiv, kimya, tekstil ve elektrik-elektronik gibi geniş değer zincirlerine entegre sektörler CSRD/CSDDD kaynaklı raporlama ve tedarik zinciri uyum gereklilikleriyle daha yoğun etkilenecektir. Bu tablo risk-zorunluluk-fırsat üçlemesinde okunduğunda, düşük karbonlu teknolojilere yatırım yapan ve veri/raporlama kapasitesini erken güçlendiren firmaların rekabet üstünlüğü elde edeceğini göstermektedir.

Sonuç olarak AYM, Türkiye için bir dış politika başlığı olmanın ötesinde, sanayi politikası, finansman mimarisi ve kurumsal yönetim standartlarını yeniden kurgulayan stratejik bir çerçevedir. Aynı zamanda, AB'nin ötesinde küresel ticaret sisteminde Türkiye'nin stratejik konumunu güçlendirebilecek bir rekabet avantajı alanı da yaratmaktadır. Önümüzdeki dönemde Türkiye'nin başarısı;

- ETS'nin çevresel etkinliğini ve AB ile teknik uyumunu artıracak net bir azaltım patikasının belirlenmesine,
- şirketlerde TSRS uyumunun güvence denetimi ve veri kalitesiyle güçlendirilmesine,
- yeşil finansman araçlarının (yeşil tahvil/kredi, teşvikler) ölçeklenmesine ve
- KOBİ'lere tedarik zinciri odaklı kapasite geliştirme desteğinin yaygınlaştırılmasına

bağlı olacaktır.

Bu doğrultuda kamu, özel sektör ve finansal kuruluşlar arasında kurumsallaşmış bir iş birliği mekanizması, Türkiye'nin AYM kaynaklı riskleri yönetirken yeşil dönüşüm fırsatlarını somut rekabet avantajlarına dönüştürmesinin anahtarıdır.

3.2. Kaynakça

Council of the EU. (2025). *Simplification: Council agrees position on sustainability reporting and due diligence requirements to boost EU competitiveness.* Basın bülteni. Erişim tarihi: 21 Eylül 2025, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/06/23/simplification-council-agrees-position-on-sustainability-reporting-and-due-diligence-requirements-to-boost-eu-competitiveness/>

Council of the European Union. (2023). *Fit for 55 — the EU's package for reducing emissions, promoting clean energy and protecting citizens.* Consilium. Erişim tarihi: 17 Eylül 2025, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/fit-for-55/>

Council of the European Union. (2023). *The European Green Deal.* Consilium. Erişim tarihi: 17 Eylül 2025, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-green-deal/>

EFRAG (2024) Implementation Guidance [draft] Transition Plan for Climate Change Mitigation
<https://www.efrag.org/system/files/sites/webpublishing/Meeting%20Documents/2410151235139050/04-02%20-%20Transition%20Plan%20IG%20V1.7.5.pdf>

EFRAG technical advice on draft simplified ESRS to the European Commission, 3 December 2025 <https://www.efrag.org/en/news-and-calendar/news/efrag-provides-its-technical-advice-on-draft-simplified-esrs-to-the-european-commission>

European Commission. (2025). *EU Climate Law: A new way to reach 2040 targets.* 2 Temmuz 2025. Erişim tarihi: 25 Eylül 2025, https://commission.europa.eu/news-and-media/news/eu-climate-law-new-way-reach-2040-targets-2025-07-02_en

Council of the EU, (10.12.2025) press release, “2040 climate target: Council and Parliament agree on a 90% emission reduction” <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/12/10/2040-climate-target-council-and-parliament-agree-on-a-90-emissions-reduction/>

Council of the EU (24.02.2026) press release “Council signs off simplification of sustainability reporting and due diligence requirements to boost EU competitiveness” <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/02/24/council-signs-off-simplification-of-sustainability-reporting-and-due-diligence-requirements-to-boost-eu-competitiveness/>

European Commission. (2025) “Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EU) 2023/956 as regards the extension of its scope to downstream goods and anti-circumvention measures” Erişim tarihi: 17.01.2026 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52025PC0989>

European Commission. (2020). *The European Green Deal: Striving to be the first climate-neutral continent*. Erişim tarihi: 13 Eylül 2025, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

European Parliament. (2025). *CBAM: Parliament adopts simplifications to the EU carbon-leakage instrument*. 5 Eylül 2025. Erişim tarihi: 24 Eylül 2025, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20250905IPR30181/cbam-parliament-adopts-simplifications-to-the-eu-carbon-leakage-instrument>

European Union. (2012). *Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), Article 191*. Official Journal of the European Union, C 326/47, 26 October 2012.

European Union official journal, “amending Directives 2006/43/EC, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 and (EU) 2024/1760 as regards certain corporate sustainability reporting requirements and certain corporate sustainability due diligence requirements” https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202600470

European Union official journal, “amending Regulation (EU) 2023/956 as regards simplifying and strengthening the carbon border adjustment mechanism” Erişim tarihi: 17 January 2026 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202502083

Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2023). *AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023*. Geneva: IPCC.

Kamu Gözetimi Kurumu. (2023). *TSRS-2: Sürdürülebilirlik Raporlama Standardı – İklimle İlgili Açıklamalar*. Erişim tarihi: 17 Eylül 2025, <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/RaporlamaStandardi/TSRS%202.pdf>

Resmî Gazete. (2023). *29 Aralık 2023 tarihli 32414 Mükerrer sayılı Resmî Gazete*. Erişim tarihi: 17 Eylül 2025, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/12/20231229M1-10.pdf>

Resmî Gazete (2026) *16 Ocak 2026 tarihli 33139 sayılı Resmî Gazete* , Erişim tarihi: 17 Ocak 2026, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2026/01/20260116-3.pdf>

T.C. Ticaret Bakanlığı. (2021). *Yeşil Mutabakat Eylem Planı*. Erişim tarihi: 30 Eylül 2025, <https://ticaret.gov.tr/data/60f1200013b876eb28421b23/MUTABAKAT%20YE%C5%9E%C4%B0L.pdf>

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM). (2023). *AB Ülke Bilgi Notu*. Erişim tarihi: 24 Eylül 2025, https://tim.org.tr/files/downloads/Ulke_Bilgi_Notlar%C4%B1/Avrupa%20Birli%C4%9Fi%20Bilgi%20Notu.pdf

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025). *Dış Ticaret İstatistikleri – Ağustos 2025*. Erişim tarihi: 17 Eylül 2025, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Agustos-2025-53910>